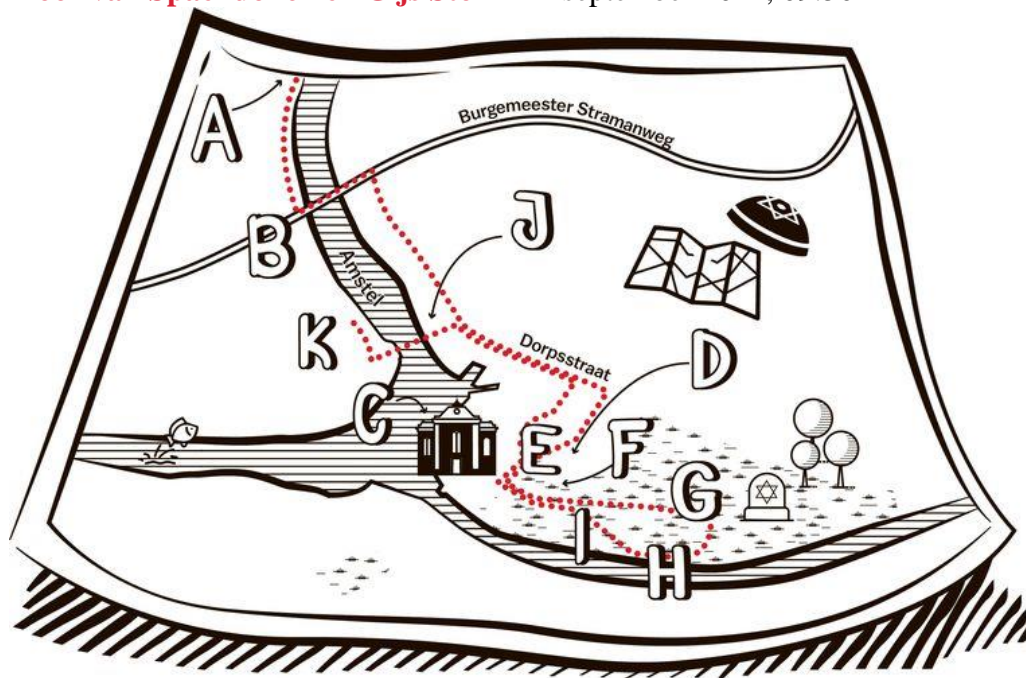

Een wandeling langs de rijke geschiedenis van Beth Haim

Goede vrienden Floor van Spaendonck en Gijs Stork houden van de stad en haar verhalen. Elke week wandelen ze volgens een ander thema, zo pik je ook nog eens wat op. Deze keer lopen ze langs de rijke geschiedenis van Beth Haim in Ouderkerk aan de Amstel.

Floor van Spaendonck en Gijs Stork 14 september 2021, 09:50

De wandeling van deze week gaat langs de Joodse begraafplaats Beth Haim.

- A.** We gaan de stad uit langs de Amstel en starten bij de buitenplaats Wester-Amstel. Deze werd in 1662 gebouwd door de toenmalige burgemeester Nicolaas Pancras. Van de drie overgebleven buitenplaatsen is dit de oudste.

- B.** We nemen de brug over de Amstel naar Ouderkerk en staan stil bij de geboortegrond van de stad. Tot de 14de eeuw was hier het bestuurscentrum van Amstelland gevestigd. We lopen door het oude centrum van Ouderkerk. De huizen, aan beide zijden van de Oude Eindstraat en vervolgens de Dorpsstraat, verwijzen naar de rijke historie. We slaan rechtsaf naar de Kerkstraat en genieten van poffertjes, die daar al decennialang worden gebakken door de familie Pieters.
- C.** We kijken uit op de hervormde kerk uit 1773, die nu Amstelkerk heet, en lopen daarnaartoe. Vlak daarachter, over het water van de Bullewijk, zien we de Urbanuskerk uit 1865. De kerk is ontworpen door Pierre Cuypers, de vermaarde architect die wij steeds weer tegenkomen.
- D.** Vlak voor de begraafplaats Beth Haim stoppen we bij het herdenkingsbeeld van Elieser (2013, Erwin de Vries). Het beeld van de bediende, huisgenoot of tot slaaf gemaakte jongen staat hier ter herinnering aan het graf van Elieser op Beth Haim. Jaarlijks is er een herdenkingsbijeenkomst ter gelegenheid van de afschaffing van de slavernij. Tijdens de Black Lives Matter-demonstraties in juni 2020 kwam het beeld in het nieuws door bekladding met White Lives Matter-teksten.

- E.** We betreden Beth Haim, de oudste actieve Joodse begraafplaats in de westerse wereld. Toen de Portugees-Joodse kooplieden zich rond 1600 in de migrantenstad Amsterdam vestigden, ging men op zoek naar een plek om hun doden te begraven. Na enkele mislukte pogingen kon in 1614 een stuk grond worden gekocht in Ouderkerk aan de Amstel. Dat was op de locatie waar het kasteel van de Heren van Amstel tot zeker 1204 stond en waar het Amstelland is ontgonnen.
- F.** De overleden Joden kwamen hier vroeger aan per boot, want bij de oprichting van de begraafplaats in 1614 gold de voorwaarde dat de doden per schip werden vervoerd. Geen enkele gemeente gaf permissie om het lijk van een Jood over hun grondgebied te vervoeren. Dat verbod is gelukkig al lange tijd opgeheven en wij komen binnen via het nieuwe poortgebouw uit 2020. Uit respect dienen mannen hun hoofd te bedekken met een keppeltje.

Beth Haim vertelt aan de hand van de graven de rijke geschiedenis van de Joodse gemeenschap en cultuur. Bij het poortgebouw begint de introductie en via een kaart en de app zijn de bekendste graven te vinden. Vergeet bij deze wandeling niet dat de begraafplaats in verband met de sabbat op zaterdag is gesloten.

- G.** We lopen langs de verschillende delen van de begraafplaats, een tocht langs 28.000 graven, waaronder die van bekende rabbijnen, diplomaten en wetenschappers. Zo liggen er: schrijver, rabbijn en uitgever Menasseh Ben Israel, de ouders van filosoof Baruch Spinoza, de arts Samuel Sarphati en vastgoedondernemer Maup Caransa. De mooiste stenen werden in de 17de eeuw gebeeldhouwd, met als hoogtepunt het graf van Eliahu Montalto, de lijfarts van Maria de Medici. Jacob van Ruysdael schilderde het graf. Ook bezoeken we de graven van de voorouders van Gijs, zoals het onlangs gerestaureerde familiegraf van de familie Mendes.
- H.** Bij het Metaarhuis (reinigingshuis) uit 1705, ook wel Rodeamentoshuis (Huis der Ommegang) genoemd, kwam het begrafenisschip aan. Omdat de priesters of Cohaniem niet in aanraking mogen komen met de doden, hebben zij een aparte ingang en lokaal in het metaarhuis.

I. We lopen bij de uitgang langs het graf van Elieser, van wie we eerder het herdenkingsbeeld zagen. De tekst bij zijn graf uit 1629 meldt: ‘S(epultura) do bom servo Elieser’ (het graf van de goede bediende Elieser). Uit de geschriften blijkt dat het een Joodse jongen van kleur was, maar de status in het huishouden van de familie De Pina is onderwerp van discussie. Onder historici was hij huisgenoot, bediende of slaaf. Feit is dat Elieser een plaats bij de familie kreeg op de Joodse begraafplaats.

J. We nemen het Jan Covertveer aan het einde van de Brugstraat. Het pontje is van grote waarde als onderdeel van het beschermd dorpsgezicht van Ouderkerk aan de Amstel en als verbinding tussen Ouderkerk en Buurt over Ouderkerk. In de zomer vaart het pontje elke zondag en op Open Monumentendag.

K. We lopen over de Amstelzijde terug naar Amsterdam, langs succesvolle horecazaken die zetelen in monumentale panden met bekende namen als 't Jagershuis, Paardenburg en Klein Paardenburg.